

Vyvěšeno dne: 13. 8. 2025

Svěšeno dne: 28. 8. 2025

29 Cdo 1656/2024-99

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Gemmela a soudců JUDr. Zdeňka Krčmáře a JUDr. Heleny Myškové v právní věci žalobce **České republiky - Ministerstva obrany**, se sídlem v Praze 6, Tychonova 221/1, PSČ 160 00, proti žalované **JUDr. Janě Dudkové**, advokátce, se sídlem v Praze, Vodičkova 709/33, PSČ 110 00, jako správyni konkursní podstaty úpadce NAŠE VOJSKO, TISKÁRNA, PRAHA, státní podnik, identifikační číslo osoby 00 00 03 45, zastoupené JUDr. Jaromírem Bláhou, advokátem, se sídlem v Praze, Prvního pluku 206/7, PSČ 186 00, o zaplacení částky 6.147.185,04 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 15 C 200/2022, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. února 2024, č. j. 29 Co 12/2024-79, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. února 2024, č. j. 29 Co 12/2024-79, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 6. října 2023, č. j. 15 C 200/2022-62, uložil žalované (JUDr. Janě Dudkové, jako správyni konkursní podstaty úpadce NAŠE VOJSKO, TISKÁRNA, PRAHA, státní podnik), aby zaplatila žalobci (České republice - Ministerstvu obrany) částku 494.104,32 Kč s 12,5% úrokem z prodlení od 22. února 2022 do zaplacení (výrok I.), co do částky 5.653.080,72 Kč s 12,5% úrokem z prodlení od 22. února 2022 do zaplacení žalobu zamítl (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.)

Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Usnesením ze dne 20. února 2003, č. j. 76 K 11/2003-44, prohlásil Městský soud v Praze (dále též jen „konkursní soud“ nebo „odvolací soud“) konkurs na majetek úpadce a ustavil žalovanou správkyň konkursní podstaty; dne 31. prosince 2006 žalovaná zahrnula do soupisu konkursní podstaty (označený) pozemek (dále jen „pozemek“)

2) Dne 27. března 2007 podal žalobce u konkursního soudu žalobu o vyloučení pozemku z konkursní podstaty; rozsudkem ze dne 7. listopadu 2007, č. j. 58 Cm 36/2007-32, konkursní soud vyloučil pozemek ze soupisu konkursní podstaty; Vrchní soud v Praze k odvolání žalované rozsudkem ze dne 25. listopadu 2020, č. j. 13 Cmo 136/2008-326, potvrdil rozsudek konkursního soudu.

3) Dne 23. června 2008 uzavřeli žalovaná (jako pronajímatelka) a společnost GEOSAN GAMA s. r. o. (jako nájemce – dále jen „společnost G“) nájemní smlouvu, jejímž předmětem byl (mimo jiné) i pozemek.

4) Ministerstvo financí České republiky vydalo dne 13. srpna 2021 opatření, jímž určilo, že organizační složkou příslušnou k hospodaření s majetkem ve vlastnictví České republiky (s pozemkem) je Ministerstvo obrany; dne 15. října 2021 provedl příslušný katastrální úřad zápis práva hospodařit s pozemkem na Ministerstvo obrany.

5) Žalobce vyzval žalovanou, aby mu vydala bezdůvodné obohacení v částce 6.147.185,04 Kč, které získala přijetím plnění podle nájemní smlouvy; výzva byla žalované doručena dne 21. února 2022.

Na tomto základě soud prvního stupně – vycházejí z § 19 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), z § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z § 107 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), a z § 619, § 621, § 629 odst. 1, § 638 odst. 1 a § 2991 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl k následujícím závěrům:

a) Pozemek byl zahrnut do konkursní podstaty úpadce neoprávněně. Žalobce je oprávněn domáhat se po žalované vydání bezdůvodného obohacení, které obdržela na základě nájemní smlouvy z titulu nájemného za dobu od 1. července 2008 do 6. ledna 2021 ve výši 6.147.185,04 Kč.

b) Část nároku žalobce za období od 1. července 2008 do 6. září 2019 je promlčena, když žalobce se mohl domáhat bezdůvodného obohacení již poté, kdy žalovaná zahrnula pozemek do „majetkové podstaty“ úpadce. Žalobci totiž nic nebránilo, aby podal žalobu o vydání bezdůvodného obohacení již v průběhu řízení o vylučovací žalobě, když vedení takového řízení nepředstavuje bez dalšího skutečnost, která by měla za následek stavení promlčecí „lhůty“. Přitom rozhodnutím o vylučovací žalobě nebylo zasahováno do hmotného práva (nedošlo ke vzniku, změně či zániku hmotněprávního vztahu).

c) Námitka promlčení uplatněná žalovanou není rozporná s dobrými mravy, když na úpadce nebylo převedeno právo hospodaření k pozemku; svědčilo mu jen právo pozemek užívat. Skutečnost, že „byl deklarován“ úmysl „převést“ pozemek v budoucnu, není v této souvislosti právně významný; ostatně, žalobce odmítl bezúplatně převést pozemek na úpadce (dopisem ze dne 14. února 2007), pročež žalovaná nemohla mít legitimní očekávání, že k takovému převodu dojde.

Proto soud prvního stupně vyhověl žalobě (jen) co do částky 494.104,32 Kč (odpovídající nájemnému za nepromlčené období šestnácti měsíců, a to bez částky

odpovídající dani z přidané hodnoty, která již byla odvedena a žalobci nenáleží); ve zbývajícím rozsahu žalobu zamítl.

Městský soud v Praze k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 22. února 2024, č. j. 29 Co 12/2024-79, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku ve věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok.).

Odvolací soud předeslal, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení je nárokem, který z časového hlediska vzniká den po dni; lhůty pro uplatnění nároku se řídí právní úpravou účinnou ke dni jeho vzniku (v poměrech dané věci zákonem č. 40/1964 Sb., jde-li o bezdůvodné obohacení vzniklé do 31. prosince 2013, a zákonem č. 89/2012 Sb., jde-li o nároky vzniklé po tomto datu).

Následně se ztotožnil (i) se závěry soudu prvního stupně ohledně „počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty ke dni vědomosti žalobce o sepisu pozemku do konkursní podstaty úpadce“ (dne 27. března 2007 podal žalobce žalobu o vyloučení pozemku ze soupisu konkursní podstaty úpadce). Nepromlčené tak zůstaly (jen) nároky, které vznikly počínaje dnem 6. září 2019.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné [§ 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“)] k řešení právních otázek, které odvolací soud (podle jeho názoru) dílem vyřešil v rozporu s (označenou) judikaturou Nejvyššího soudu, a dílem jde o otázky Nejvyšším soudem dosud nezodpovězené, týkajících se běhu subjektivní promlčecí doby u práva na vydání „výnosu z nájemní smlouvy uzavřené žalovanou jako správkyní konkursní podstaty úpadce v průběhu řízení o excindační žalobě“.

Dovolatel s poukazem na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2002, sp. zn. 33 Odo 702/2002, a ze dne 31. července 2019, sp. zn. 29 Cdo 533/2017, zdůrazňuje, že předmětem řízení je požadavek na zaplacení (vydání) užitků z majetku neoprávněně sepsaného do konkursní podstaty úpadce. Promlčecí doba ohledně uplatněného nároku tak mohla začít běžet až na základě rozhodnutí Vrchního soudu v Praze dne 25. listopadu 2020, č. j. 13 Cmo 136/2008-326, když teprve na základě tohoto rozhodnutí bylo postaveno najisto, že pozemek byl do konkursní podstaty úpadce sepsán neoprávněně. Přitom žalovaná nemohla být se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že pozemek „patří“ úpadci, když v době, za kterou má vydat užitky, probíhalo řízení o vyloučení pozemku ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. Současně je přesvědčen, že po dobu trvání řízení o vylučovací žalobě „se měla promlčecí doba stavět“.

Konečně dovolatel dodává, že soudy měly při posouzení otázky promlčení přihlédnout i k tomu, že bezdůvodné obohacení bylo nabyto (viz nedostatek dobré víry žalované) úmyslně.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil a žalobě vyhověl, popřípadě aby toto rozhodnutí (v napadeném rozsahu) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřipustné odmítl, majíc závěry soudů nižších stupňů o promlčení uplatněného nároku (v rozsahu dovoláním dotčeném) za správné.

Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení právních otázek v dovoláním otevřených, dosud Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězených.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 451 obč. zák. kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat (odstavec 1). Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (odstavec 2).

Podle § 458 odst. 2 obč. zák. s předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.

Podle § 107 obč. zák. právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil (odstavec 1). Nejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo (odstavec 2).

Podle § 2991 o. z. kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil (odstavec 1). Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám (odstavec 2).

Podle § 3004 odst. 1 o. z. obohacený, který nebyl v dobré víře, vydá vše, co obohacením nabyt, včetně plodů a užitků; rovněž nahradí užitek, který by ochuzený byl získal. Zcizil-li předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžitá náhrada, anebo co obohacený zcizením utřžil.

Podle § 619 o. z. jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé (odstavec 1). Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla (odstavec 2).

Podle § 621 o. z. okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení zahrnují vědomost, že k bezdůvodnému obohacení došlo, a o osobě povinné k jeho vydání.

Podle § 629 odst. 1 o. z. promlčecí lhůta trvá tři roky.

Podle § 638 o. z. právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo (odstavec 1). Bylo-li bezdůvodné obohacení nabyto úmyslně, promlčí se právo na jeho vydání nejpozději za patnáct let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo (odstavec 2).

Nejvyšší soud v první řadě připomíná, že jeho judikatura je ustálena v následujících závěrech:

1) Vylučovací žaloba podle § 19 odst. 2 ZKV je svou povahou žalobou procesní, jejímž prostřednictvím se (jen) pro dobu trvání konkursu konečným způsobem vymezuje příslušnost určitého majetku ke konkursní podstatě. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, uveřejněný pod číslem 81/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

2) Správce konkursní podstaty je oprávněn sepsanou věc držet, užívat a požívat její plody a užitky (včetně nájemného), a to i v průběhu sporu o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty, bez zřetele k tomu, zda je úpadce vlastníkem věci Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, a ze dne 27. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1478/2005, uveřejněné pod čísly 27/2003 a 43/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 29 Cdo 3793/2010, uveřejněný pod číslem 97/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 97/2012“).

3) Vyzní-li spor o příslušnost sepsaného majetku ke konkursní podstatě ve prospěch třetí osoby (vylučovatele) [jestliže podle pravomocného rozsudku soudu vydaného v řízení o vylučovací žalobě podle § 19 odst. 2 ZKV nenáleží sepsaná věc do konkursní podstaty], může se tato osoba (jejíž majetek byl po určitou dobu sepsán v konkursní podstatě a tam užíván) domáhat úspěšně žalobou podanou vůči správci konkursní podstaty vydání bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že konkursní podstata po určitou dobu užívala věc, jež do ní nenáležela. Pohledávka vzniklá třetí osobě vůči konkursní podstatě z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že konkursní podstata v období od soupisu nemovitostí do jejich vyloučení užívala nemovitosti, jež do ní podle následného rozsudku (o vyloučení nemovitostí z konkursní podstaty) nenáležely (bezdůvodné obohacení získané plněním z právního důvodu, který odpadl), je pohledávkou za podstatou ve smyslu § 31 odst. 2 písm. b) ZKV. Přitom posouzení, zda a v jakém rozsahu budou třetí osobě vydány i plody a užitky nabyté z bezdůvodně užívaného (sepsaného) majetku (mezi něž patří též nájemné, které nájemce sepsaného majetku uhradil do konkursní podstaty úpadce), bude závislé (jen) na posouzení, zda byly nabyty (...) v dobré víře (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 1662/2007, a ze dne 27. dubna 2011, sp. zn. 29 Cdo 1786/2009, opět R 97/2012 a důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2020, sen. zn. 29 ICdo 48/2020, uveřejněného pod číslem 109/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

4) Právo požadovat po nájemci věci úhradu dlužného nájemného za dobu, kdy trvaly účinky soupisu věci do konkursní podstaty úpadce, přechází dnem právní moci rozhodnutí, jímž soud vyloučil věc ze soupisu konkursní podstaty úpadce, ze správce konkursní podstaty úpadce zpět na původního pronajímatele. Obdobně to platí pro vymáhání bezdůvodného obohacení (ve výši obvyklého nájemného) vzniklého tím, že určitá osoba užívala věc bez právního důvodu v době, kdy trvaly účinky jejího soupisu do konkursní podstaty úpadce; v takovém případě přechází právo vymáhat bezdůvodné obohacení dnem právní moci rozhodnutí, jímž soud vyloučil věc ze soupisu konkursní podstaty úpadce, ze správce konkursní podstaty úpadce na vlastníka věci. Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2014, sp. zn. 29 Cdo 3652/2012, včetně další judikatury Nejvyššího soudu zmíněné v jeho důvodech.

5) Správce konkursní podstaty nemohl být v dobré víře, že majetek byl sepsán do konkursní podstaty úpadce po právu, jestliže v době, za kterou má vydat užitky z tohoto majetku, probíhalo řízení o žalobě na jeho vyloučení ze soupisu konkursní podstaty (§ 19 odst. 2 ZKV). Srov. např. důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2015, sp. zn. 29 Cdo 1143/2013, a sp. zn. 29 Cdo 533/2017.

Výše uvedené právní závěry se v poměrech dané věci [kdy k datu, od něhož žalobce požaduje vydání bezdůvodného obohacení (1. červenec 2008), již probíhalo řízení o vyloučení pozemku z konkursní podstaty (vylučovací žaloba byla podána 27. března 2007)] prosadí následovně.

Žalovaná byla oprávněna uzavřít se společností G nájemní smlouvu k pozemku a inkasovat sjednané nájemné, a to bez ohledu na již probíhající řízení o vyloučení pozemku ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. Okamžikem právní moci rozsudku, jímž bylo vyhověno vylučovací žalobě, vzniklo žalobci vůči žalované (i) právo na vydání plodů a užitků z neoprávněně sepsaného majetku, když žalovaná nemohla být v dobré víře o oprávněnosti (správnosti) soupisu pozemku do majetkové podstaty úpadce (samotné probíhající řízení o vylučovací žalobě, bez ohledu na to, v jaké fázi se nacházelo, vyvolávalo pochybnost o oprávněnosti soupisu, přičemž tato pochybnost nemohla být odstraněna až do „konečného“ rozhodnutí tohoto řízení). Jinak řečeno, běh promlčecí doby k uplatnění práva žalobce vůči žalované na vydání inkasovaného nájemného (za pozemek) nezačal (nemohl začít) přede dnem, kdy takový rozsudek (rozuměj rozsudek soudu prvního stupně ze dne 7. listopadu 2007, č. j. 58 Cm 36/2007-32, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 2020, č. j. 13 Cmo 136/2008-326) nabyl právní moci. A ještě jinak, nabyli-li žalobce věcnou legitimaci k uplatnění nároku na vydání inkasovaného nájemného (za pozemek) až právní mocí shora zmíněného rozsudku, zjevně nemohl (po právu) uplatnit tento nárok v době, která tomuto okamžiku předcházela.

Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, není správné, Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 30. 7. 2025

L. S.

JUDr. Petr Gemmel v. r.
předseda senátu